

Panzerkampfwagen (PzKpfw) III

Dne 16. března 1935 prohlásila německá vláda za zrušené všechny požadavky Versailleské smlouvy, týkající se demilitarizace Německa. Veškerá omezení výroby vojenské techniky tímto přestala existovat a práce na vývoji tanků, které od roku 1925 probíhaly v utajení, pokračovaly nyní bez jakýchkoli omezení. V průběhu první světové války němečtí vojenští velitelé význam tanku, nového britského vynálezu, nedocenili a pozdější pokusy sestavit vlastní stroje podobného typu se nedařily. Jak sériové těžké tanky A7V, tak prototypy lehkých tanků LK I, LK II a LK III byly konstrukčně nevyzrálé stroje nízkých bojových kvalit. Supertěžký K-Wagen byl jen experimentem pro experiment a ani jeho stavba neměla větší význam.

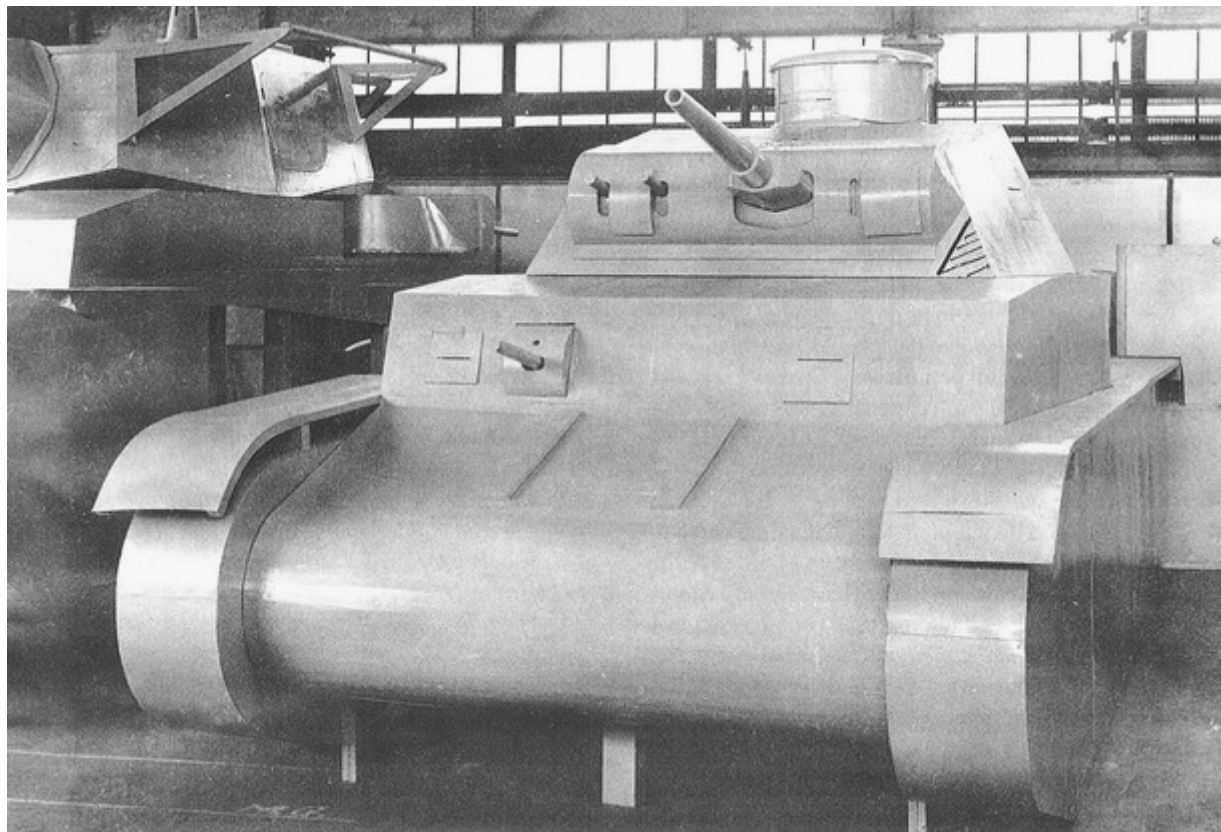
Možnost vyvinout a vyzkoušet lepší tanky byla zmařena ukončením války. Ještě předtím však výsledky nasazení dvaceti strojů A7V a rovněž ukořistěných britských tanků na frontě změnily původně odmítavý postoj německých generálů, a tak se v nevelkém Reichswehru začaly již od počátku dvacátých let vypracovávat zásady použití pancéřových vozidel a připravovat technické podmínky pro jejich výrobu. Reichswehr porušil smluvní zákazy a v roce 1925 pověřil koncerny Krupp, Rheinmetall-Borsing a Daimler-Benz přípravou prototypu těžkého tanku pod krycím názvem Grosstraktor (těžký traktor), jenž měl budit dojem, že se jedná o zemědělský stroj. Nutno podotknout, že vyrobené prototypy Grosstraktor I, II a III skutečně připomínaly spíše těžký tahač. Do roku 1928 vznikl rovněž prototyp lehkého tanku Leichttraktor VK 31 (lehký traktor). Všechna vozidla nápadně připomínala konstrukce z nedávných bojišť, vybavené navíc pouze otočnou věží, v případě Grosstraktoru I dokonce dvěma. Přestože však byly podstatně modernější než stroje z první světové války, jejich slabé pancéřování a nedostatečné výkony zadavatele objednávky celkově zklamaly.

V roce 1926 byly prototypy poslány do Sovětského svazu na polygon Kama nedaleko Kazaně. Několik dalších let pak obě strany na jejich vývoji všestranně spolupracovaly. Obzvláště Němcům vyhovovalo, že mohli pokračovat nerušeně v započatém vývoji, testovat své prototypy daleko od všech spojeneckých komisí a navíc přitom používat techniku, kterou pro ně od jejich nedávných nepřátel nakupovali Rusové. Tak se do jejich rukou dostaly stroje konstrukce Carden-Loyd, jejichž technická řešení využili při výrobě La.S (Landwirtschaftlicherschlepper - zemědělský tahač), pozdějšího PzKpfw I. Rusové se na oplátku od Němců učili nejnovější technologii a využívali německé pomoci při konstrukci vlastních tanků.

Největší důraz kladla německá armáda na vyzbrojení středními tanky. V letech 1929 - 1932 vznikly dva prototypy strojů Neubaufahrzeug (nově postavené vozidlo) Rheinmetall NbFz V a Krupp NbFz VI. Druhý z nich byl klasifikován jako těžký tank a byl vyroben v pěti exemplářích. Bylo zřejmé, že vybudování základu tankového vojska a vycvičení potřebného počtu tankistů mohou jednoduše zajistit především výrobně levné

a snadno ovladatelné lehké tanky. Přesto se však nezapomínalo ani na těžká vozidla, která měla poskytovat podporu praporům lehkých tanků. Měla ničit cíle, na které nestačily malorážní kanony a kulomety lehkých strojů. Přetrvávající spory v otázce výzbroje středních tanků nakonec způsobily, že byly vyráběny oba typy těchto strojů. Od roku 1934 vyvíjený PzKpfw IV byl v konečné fázi vybaven kanonem ráže 75 mm s krátkou hlavní a od roku 1937 vyráběn jako těžký nosný tank, i když patřil do střední kategorie. V Německu však byla přijata kritéria odvozená od kalibru zbraně, nikoli od hmotnosti vozidla. Druhý typ, pozdější PzKpfw III, spojoval vlastnosti lehkého a středního tanku.

Vznik PzKpfw III

Dřevěná maketa prototypu v měřítku 1:1

Třebaže nově vznikající tankové jednotky měly ve výzbroji jen lehké tanky, byl tento postup považován za přechodný a do budoucna bylo naplánováno jejich vybavení tanky těžšími. Předpokládalo se postavení tankových divizí, tvořených dvěma brigádami po dvou praporech, které měly být vyzbrojeny vozidly se vzájemně se doplňujícími bojovými vlastnostmi. Každý prapor měla tvořit rota podpurných tanků se 75 mm kanony, které byly klasifikovány jako těžké, a tři roty tanků středních. Protože oba dva typy tanků měly být určeny k manévrovému boji, byl hlavní důraz kladen na rychlost, jakou se mohly pohybovat v terénu. Jejich pancéřování mělo chránit posádku před kulkami malé ráže a střepinami. S průlomy opevněných linií se nepočítalo a střetům s tanky nepřítele se měly spíše vyhýbat. Zpočátku měl být nový střední tank vyzbrojen kanonem ráže 50 mm, poněvadž němečtí štábní velitelé chtěli mít lépe vyzbrojený stroj než Britové (jejichž tanky měly kanon ráže 40 mm) a Sověti (s tanky vybavenými kanony ráže 45 mm). Později však vznesl inspektorát dělostřelectva požadavek, aby byl v projektu použit kanon ráže 37 mm, odpovídající zavedenému typu pěchotního protitankového děla. Mělo to zjednodušit zásobování municí a dodávky náhradních dílů. Nicméně konstrukce věže a průměr její základny měly být upraveny tak, aby v budoucnosti nečinila změna kanonu žádné problémy. Původně byla hmotnost tanku stanovena na maximálních 15 t, tedy značně nižší než činila nosnost průměrného německého mostu (ta byla 24 t).

Vývoj nového tanku byl zahájen na jaře 1934, když Waffenamts (zbrojní úřad) upřesnil technické podmínky, které měl stroj splňovat. Oddělení WaPrüf 6 uvedeného úřadu, které mělo na starosti projektování obrněných vozidel, zadalo vypracování projektů a výrobu prototypů čtyřem velkým a známým zbrojním koncernům. Byly to závody Friedricha Kruppa v Essenu, Daimler-Benz AG v Berlíně, MAN v Norimberku a Rheinmetall-Borsing v Berlíně.

Podniky MAN a Rheinmetall pak představily projekty, které nesplňovaly požadavky hlavně svým zastaralým technickým řešením. Projekty firem Krupp a Daimler-Benz však byly přijaty a byly podle nich vyrobeny prototypy. Obě konstrukce byly k testům připraveny v roce 1935. Stroje si byly celkově podobné, s

rovnostěnnými korbami, téměř stejnou, centrálně umístěnou věží, motorem vzadu a převodovkou vpředu. Oba tanky byly konstruovány pro pětičlennou osádku. Kruppův tank, označený jako MKA, měl podvozek se třemi páry kol a dvěma dvojítymi koly hnacími, jeho výzbroj tvořil kanon ráže 37 mm a sprážený kulomet ráže 7,92 mm. Prototyp firmy Daimler-Benz měl označení ZW - Zugführerwagen (vozidlo velitele čety). Oba dva stroje prošly kompletním cyklem zkoušek na polygonech Kummersdorf a Ulm. Zvítězil tank Daimler-Benz, bezpochyby byl lépe zkonstruován a s lepšími výsledky v testech. Byl také výrobně jednodušší a jeho podvozek s pěti páry samostatně uchycených a ocelovými pružinami odpružených pojezdových kol se lépe osvědčil při jízdě v terénu. Další osud Kruppova MKA není zdokumentován.

Tank ZW byl kromě kanonu KwK 36 L/45 ráže 37 mm se 120 granáty ozbrojen navíc třemi kulomety MG34 ráže 7,92 mm se zásobou 4 425 nábojů. Pancíř byl stejný na všech stranách a relativně tenký, o tloušťce pouhých 14,5 mm. K pohonu tanku sloužil dvanáctiválcový, kapalinou chlazený řadový motor Maybach HL 108TR o výkonu 186,4 kW (250 HP), při 3 000 otáčkách za minutu. Při 2 500 otáčkách za minutu dosahoval výkonu 171,5 kW (230 HP). Motor měl pětistupňovou synchronní převodovku Zahnradfabrik ZF SFG 75 s planetovým soukolím a umožňoval tanku dosáhnout maximální rychlost 32 km /h na silnici a 19 km/h v terénu. Dojezd tanku činil 165 km na silnici, 95 km v terénu.

PzKpfw III AusF. A

Již v roce 1936 bylo jasné, že tank ZW ve výběrovém řízení zvítězil, přesto zkoušky s ním pokračovaly až do konce následujícího roku. Aniž by čekal na jejich ukončení, doporučil Heereswaffenamt (Armádní zbrojní úřad) zahájení sériové produkce pod označením Panzerkampfwagen III Ausf. A (Sd.Kfz. 141, 1/ZW); (Ausf. je zkratka pro Ausführung - verze). Výroba byla zahájena na počátku roku 1937, do května bylo dokončeno pět tanků a do konce roku dalších pět.

Měly tovární čísla od 60 101 do 60 110. Dva z nich zřejmě nebyly osazeny věží a nezapočítávají se do výroby uvedeného roku. Jednotlivé stroje byly přiděleny 1. 2. a 3. tankové divizi a účastnily se obsazení Rakouska a Československa i války s Polskem. Z první linie byly staženy v únoru. Tanky této verze se vyznačovaly velkými pojezdovými koly se silnou gumovou bandáží. Problémy se zavěšením kol si u následující verze vynutily změny konstrukce podvozku.

PzKpfw III AusF. B

Současně s verzí A byla vyrobena série 15 tanků verze B pod sériovými čísly od 60 201 do 60 215. Některé prameny se zmiňují pouze o 12 tancích. Možná proto, že ne všechny dostaly věž. Nesly též tovární označení 2/ZW. Tato vozidla měla pojezdová kola úplně nová, přitom však tradičnější konstrukce. Namísto velkých pojezdových kol byla vybavena čtyřmi páry menších kol, odpružených listovými pery, a navíc amortizovaných tlumiči Fichtel und Sachs. Kola byla zavěšena po dvojicích a opět opatřena silnou gumovou bandáží. Hnací i napínací kola zůstala stejná, ale byly k nim přidány tři páry nosných kladek. Byla změněna i délka pásu Kgs 6100/360/120 z 3 400 na 3 200 mm (šířka byla 360 mm a 120 mm měřil článek), což umožnilo zvýšení rychlosti z 32 na 35 km/h, i když se hmotnost tanku zvýšila na 15,9 t.

Uvnitř se tanky této verze lišily ještě několika detaily. Na věž byla instalována nová velitelská věžička, stejná jako v tanku PzKpfw IV Ausf. A. Anténa radiostanice FuG 5 byla přemístěna dozadu. Změnily se ventilační otvory nad motorem a na zadní pancíř byl přidán zásobník na pět dýmovnic. Bylo použito rovněž nové výfukové potrubí. Na čelním pancíři korby byly čtvercové, šrouby upevněné průlezy nahrazeny průlezy oválnými na pantech. Změnil se kryt průzoru řidiče a na pravou stranu byl přidán úchyt na kulomet MG34.

Všechny tanky této verze byly předány armádě ještě v roce 1937 a podobně jako předchozí verze sloužily v první linii do února 1940. V roce 1937 byl vyroben jeden podvozek a v roce 1938 čtyři podvozky PzKpfw III Ausf. B navíc a ty byly využity pro stavbu prototypů samohybných děl.

PzKpfw III Ausf. C

První verze byly považovány za zkušební modely, které měly napomoci při vývoji optimální varianty bojového vozidla. Při stavbě verze B s novým podvozkem byla současně vyprojektována verze C (3a/ZW) s upraveným podvozkem. Zatímco verze B měla na každé straně po dvou listových pružinách amortizujících zdvojená kola, ve verzi C byly na každé straně pružiny tři. Prostřední listová pružina spojovala dva páry kol, menší krajní pružiny pouze po jednom páru. Navíc byly krajní pružiny montovány v opačné poloze než prostřední. Dále byly použity tlumiče Fichtel und Sachs a došlo i ke změnám v konstrukci diferenciálu s planetárním převodem, bylo pozměněno výfukové potrubí a namontováno nové tažné zařízení. Hmotnost této verze se zvýšila na 16 t. Od poloviny roku 1937 do ledna 1938 bylo vyrobeno 15 tanků verze C očíslovaných od 60 301 do 60 315. Doba používání této verze Wehrmachtem byla stejná jako u verzí předchozích.

Pzkpfw III AusF. D

Rovněž stroje následující verze byly vyrobeny v malém počtu. Od ledna do června 1938 bylo vyrobeno 30 tanků verze D (3b/ZW) s továrními čísly od 60 221 do 60 225 a od 60 316 do 60 340. Jak vyplývá ze sériových čísel, vyrábělo se na konci roku 1937 několik verzí současně. Na verzi D byly provedeny další modifikace podvozku. Vnitřní listové pružiny byly montovány šikmo pro lepší přenášení zatížení na krajní kola. Přední pružina byla sklopena ve směru jízdy a zadní ve směru opačném. Tlumiče krajních kol byly přemístěny blíže k okrajům trupu. Byla použita nová kola hnací i napínací. Část tanků dostala hnací kola s kapkovitými otvory namísto kruhových, čímž byla zmenšena hmotnost hnacích kol typu ZW 38, a konstrukčně byly u této varianty pozmeněny též nosné kladky. Tanky verze D dostaly nové převodovky ZF SSG 76 s šesti rychlostními stupni, což umožnilo dosahovat stále stejné maximální rychlosti 35 km/h, třebaže se hmotnost vozidla zvýšila na 19,8 t.

V tancích s čísly od 60 316 do 60 340 činila tloušťka pancíře 30 mm. V ostatních vozidlech této verze a ve většině dřívějších typů byl také pancíř zesílen na stejnou tloušťku. Změnil se i vnější vzhled vozidla. Na věž byla přidána pozorovací věžička s pěti průzory. Byla prodloužena korba a změněn kryt nad motorem, na němž byly servisní průlezy zbaveny žaluzií. Ještě jednou bylo změněno tažné zařízení a výfukové potrubí. Část těchto tanků sloužila v armádě o něco déle a byla nasazena v dubnu a květnu 1940 na území Dánska a Norska.

Vedle bojové verze byla od června 1938 vyráběna i nevyzbrojená velitelská verze, označovaná jako Panzerbefehlswagen III Ausf. D1 (3c/ZW). Do března 1939 bylo vyrobeno 39 tanků PzBfWg III Ausf. D1 s čísly od 60 341 do 60 370. Vozidla měla pětičlennou osádku a jejich zbraní byl kulomet MG34 v pevně uchycené věži, namísto kanonu byla montována dřevěná atrapa. Zvnějšku se tento stroj lišil rovněž jiným krytem průzoru řidiče, přídatnými pozorovacími průzory a střeleckými otvory na bocích korby. Vedle prutové antény na pravé straně korby byla na krytu motorové části umístěna rámová anténa. Všechny tanky verze D1 měly pancíř o tloušťce 30 mm a hmotnost 18,2 t. Byly vyráběny ve třech variantách: Sd.Kfz 266 s radiostanicí FuG 6 a FuG 2, Sd.Kfz 267 s radiostanicí FuG 6 a FuG 8 a Sd.Kfz 268 s radiostanicí FuG 6 a FuG 7. Tyto tanky byly používány v první linii do poloviny roku 1940.

PzKpfw III AusF. E

Zkušenosti získané při výrobě předchozích verzí vedly ke vzniku verze nové, se značně lepšími parametry, dosaženými díky novým technickým řešením. Od října 1938 do října 1939 bylo vyrobeno 96 nebo 100 tanků verze E (4/ZW) s čísly podvozku od 60 401 do 60 496. Zatímco dosavadní verze byly vyráběny pouze podniky

Daimler-Benz v Berlíně, byla tato verze vyráběna v závodech Henschel und Sohn AG v Kasselu a MAN v Norimberku.

Ve verzi E byl především zaveden nový podvozek s šesti páry zdvojených pojezdových kol zavěšených na kyvných ramenech. Takové řešení umožňovalo rychlou jízdu jak na cestě, tak v terénu, při tom však s výborným tlumením otřesů. Poněvadž pod celou šířkou podvozku procházely torzní tyče, musela být vzájemná vzdálenost os kol zvětšena o 127 mm. První a poslední pár kol byl navíc vybaven hydraulickým tlumičem s pružinou, byla inovována napínací kola a nosné kladky. Změny podvozku umožnily umístit na bočních stěnách korby pod blatníky evakuační průlezy. Na věži byl instalován dvoudílný boční průlez, byl upraven kryt motorového prostoru a byl opatřen úchyty ke zvedání vozidla. Pancíř byl 30 mm silný, stejně jako u verze D. Modernizovaný tank vážil 19,5 t. Zlepšení jízdních vlastností bylo dosaženo použitím motoru Maybach HL 120TR o výkonu 223,7 kW (300 HP) a synchronní převodovky Variorex SRG 328-145 s deseti rychlostmi pro jízdu vpřed a jednou dozadu. V letech 1940-1941 byl v některých tancích nahrazen kanon KwK 36 L/46 ráže 37 mm kanonem KwK 38 L/42 ráže 50 mm s novou lafetací. Když tanky této verze zastaraly, byla část z nich upravena na pohyblivá pozorovací stanoviště, jiné byly přestavěny na vyprošťovací vozidla.

Od července 1939 do února 1940 byla vyrobena série 45 kusů velitelských tanků PzBfWg III Ausf. E (4a/ZW) s čísly podvozku od 60 501 do 60 545. Každý byl vyzbrojen kulometem MG34 umístěným centrálně ve věži. Kromě něho nesly jen dřevěnou maketu kanonu. Na krytu motoru byla na dřevěných konzolách uchycena rámová anténa radiostanice FuG 8. Tato vozidla byla vyráběna ve třech variantách, stejně jako předchozí velitelská verze.

PzKpfw III AusF. F

Již v průběhu výroby verze E se na výrobních linkách objevila nepatrně vylepšená verze Ausf. F. Měla pancéřové kryty ventilačních otvorů pro chlazení brzd. Novinkou byly posilovače brzdového systému. Servisní průlezy byly rozděleny na dva díly a byla přídána pancéřová ochrana základny věže. Tank byl vybaven přídatnými pozičními světly a cestovním světlem typu Notek.

Tato verze byla vyráběna od října 1939 do července 1940 v továrnách Daimler-Benz, Alkett, FAMO, MAN a Henschel. Bylo vyrobeno 435 kusů tanků Ausf. F (5/ZW) s čísly podvozku od 61 001 po 61 650. Dalších 35 podvozků dostalo pravděpodobně označení z bloku čísel pro verzi E. Prvních 335 tanků bylo vyzbrojeno 37mm kanonem s tzv. vnitřním uchycením. Když se během bojů ve Francii ukázalo, že tento kanon často nestačí na pancíř protivníků, začal být nahrazován kanonem KwK 38 L/42 ráže 50 mm s vnějším uchycením. V červnu se podařilo vyrobít 10 takto vyzbrojených tanků, dalších 90 bylo dokončeno v červenci. Vozidla, která byla v nejlepším stavu, byla znovu přezbrojena v letech 1942-1943, kdy dostala kanony KwK 39 L/60,

rovněž ráže 50 mm. Tímto způsobem zmodernizované tanky sloužily ještě v roce 1944.

PzKpfw III AusF. G

V lednu 1939 zadal Wehrmacht objednávku na 1 250 tanků nové verze Ausf. G (6/ZW), která však byla po ukořistění velkého počtu československých tanků v březnu 1939 zredukována na 800 kusů. Produkce nové verze byla zahájena teprve v dubnu nebo květnu 1940 a do února 1941 bylo vyrobeno asi 600 kusů s čísly podvozku z bloku 65 001 - 65 950. Z již zmíněných firem se výroby těchto tanků tentokrát nezúčastnily továrny FAMO ve Vratislavi, zato se na jejich produkci začaly podílet Wegmannovy podniky v Kasselu a MNH v Hannoveru. U této verze byl zesílen zadní pancíř z 21 mm na 30 mm, zaveden nový typ velitelské pozorovací věžičky a na střechu věže byl přidán ventilátor v pancéřovém krytu. Během výroby byla zavedena hnací i napínací kola nového typu. Od této verze se začala standardně používat úložná skříň na zadní straně věže.

První z těchto tanků byly ještě vyzbrojeny 37mm kanony (pravděpodobně 50 kusů), které však byly urychleně nahrazeny 50mm kanony KwK 38 L/42. Část strojů určená na severoafrické bojiště byla vybavena většími chladiči a vzduchovými filtry. První tanky této verze se stihly zúčastnit už tažení do Francie na jaře 1940 a posledních 54 kusů bylo užíváno ještě na podzim 1944.

PzKpfw III AusF. H

Zároveň s verzí G bylo objednáno 759 kusů téměř identické verze H (7/ZW). Nicméně s jejich výrobou v podnicích Alkett, MNH, MIAG, MAN, Henschell a Wegmann se začalo teprve v říjnu 1940 a do května 1941 bylo vyrobeno 308 tanků této verze s čísly podvozků z číselného bloku 66 001-66 650. Odklad zahájení výroby umožnil zesílit pancíř v místech, kde byl nejvíce ohrožen zásahy. Čelní svislé pláty a štít kanonu dostaly přídatné pancíře o tloušťce 30 mm. Tradičně došlo opět ke změnám na podvozku. Byla použita nová hnací a napínací kola a první pár nosných kladek byl posunut více dopředu. Tyto kladky byly širší, což souviselo s rozšířením pásů na 400 mm namísto dosavadní šířky 360 mm. Stejně změny byly uskutečněny také u později vyráběných strojů verze G. U verze H byla dosavadní převodovka Variorex nahrazena méně komplikovanou převodovkou Maybach SSG 77 se šesti rychlostmi vpřed a jednou reverzní. Byla to první verze, ve které dostala věž otočnou podlahu. K jednotkám se tato verze dostala koncem roku 1940 a bojového nasazení se dočkala během operace Barbarossa.

V závodech Daimler-Benz bylo v období od listopadu 1940 do září 1941 vyrobeno 145 kusů velitelské verze H1 (7a/ZW) s čísly podvozku od 70 001 do 70 145 a od prosince 1941 do ledna 1942 vzniklo na podvozcích verze J 30 kusů velitelských tanků H2 s čísly od 70 146 do 70 176. Všechny měly přídatný pancíř na věži, vpředu 30 mm a vzadu 15 mm. Nevyzbrojené stroje byly vyráběny ve stejných variantách jako jejich předchůdci. Podobně byly přestavěny na velitelská vozidla některé tanky verze F a G.

PzKpfw III AusF. J

Další verze Ausf. J (Sd.Kfz. 141/1, 8/ZW) měla částečně zesílené pancéřování, což přispělo ke zvýšení hmotnosti na 21,5 t. Vzhledem k tomu se jako nezbytné ukázalo zesílení torzních tyčí. Tloušťka čelního a předního pancíř byla zvýšena na 50 mm. Podobně byl zesílen i pancíř zadní. Pancíř věže zůstal stejný, až na lafetaci kanonu, která byla navíc chráněna přídavným 20mm plátem. Stejně silný plát byl dodatečně montován na přední pancíř ostatních výrobních sérií. Vzduchové filtry, které byly dosud umístěny v prostoru osádky, byly přemístěny do motorového prostoru. V pozdějších strojích byly dvoudílné průlezy k motoru nahrazeny průlezy jednodílnými. Verze J se vyráběla od března 1941 do července 1942 s čísly podvozků od 68 001 do 68 100 a 72 001 do 74 100. Z toho počtu bylo 1 549 tanků vyzbrojeno kanony KwK 38 L/42 ráže 50 mm s 99 granáty a 1 067 kanony KwK 39 L/90 ráže 55 mm se 78 granáty.

Část tanků této verze (72 001 -74 100) byla přestavěna na ozbrojená velitelská vozidla s radiostanicemi dalekého dosahu FuG 5, FuG 7 a FuG 8, přičemž každý z těchto strojů byl vyzbrojen kanonem KwK 38 L/42 s 75 granáty a jedním kulometem. V období od srpna do listopadu 1942 přestavěly závody Daimler-Benz 81 tanků a v období od května do září 1943 dalších 104 strojů. Nesly označení Panzerbefehlswagen mit 5 cm KwK 38 L/42 a jejich hlavními uživateli byly nově formované tankové jednotky SS.

PzKpfw III AusF. L

Byla to verze (9/ZW) velmi podobná předchozí s přihlédnutím ke změnám, ke kterým došlo u verze J. Bylo objednáno 1000 tanků této verze, ale od června do prosince 1942 jich bylo postaveno pouze 653 kusů a část objednávky byla dokončena ve verzi J, ostatní byly přestavěny na verzi Ausf. N. Číslo jejich podvozků byla obsaženo v bloku 74 101-75 500. Tato verze byla vyráběna po nezdaru pokusu umístit na podvozek PzKpfw III věž tanku PzKpfw IV.

Čelní pancíř věže měl tloušťku 57 mm a štít kanon utvořily dva pláty, pevný (50 mm) a od tanku odsazený oddělitelný plát (20 mm). Rovněž čelní pancíř korby byl zesílen o další 20 mm plát, takže jeho celková tloušťka činila 70 mm. Tento stroj byl vyráběn také v tropické variantě se zvětšenými ventilačními otvory pro chladiče. Charakteristickou vlastností verze L byly chybějící pozorovací průzory na bocích věže. Do jednoho z těchto strojů byl zkušebně namontován experimentální bezzáklužový kanon KwK 0725.

PzKpfw III Ausf. M

V roce 1942 WaPrüf 6 objednal 1 000 kusů tanků verze M (10/ZW). Při stejné výzbroji jako u verze L se po odstranění nouzových průlezů na bocích podařilo zvýšit zásob u granátů do kanonu na 92 kusů. U této verze byly na věž přidány dva trojitě vrhače zadýmovacích granátů NbK ráže 90 mm a celé vozidlo bylo přizpůsobeno k montování představných pancířů na bocích korby a věže (tzv. Schürzen). Všechny tanky této verze byly upraveny k překonávání vodních překážek o hloubce 1,3 m. Vzduch k motoru byl dodáván zevnitř vozidla, ventilační otvory bylo možno uzavřít a výfuk byl opatřen velkým tlumičem se zpětnou klapkou.

Od října 1942 do února 1943 bylo vyrobeno pouze 250 exemplářů s čísly podvozků z bloku 76 101-77 800 (byla využita jen malá část čísel). Ostatní byly dokončeny jako verze N a 100 kusů v plamenometné verzi PzKpfw III FL. Celkem 165 podvozků bylo použito na výrobu samohybného děla StuG III. Důvodem pro omezení výroby se stala zmenšující se účinnost 50 mm kanonů.

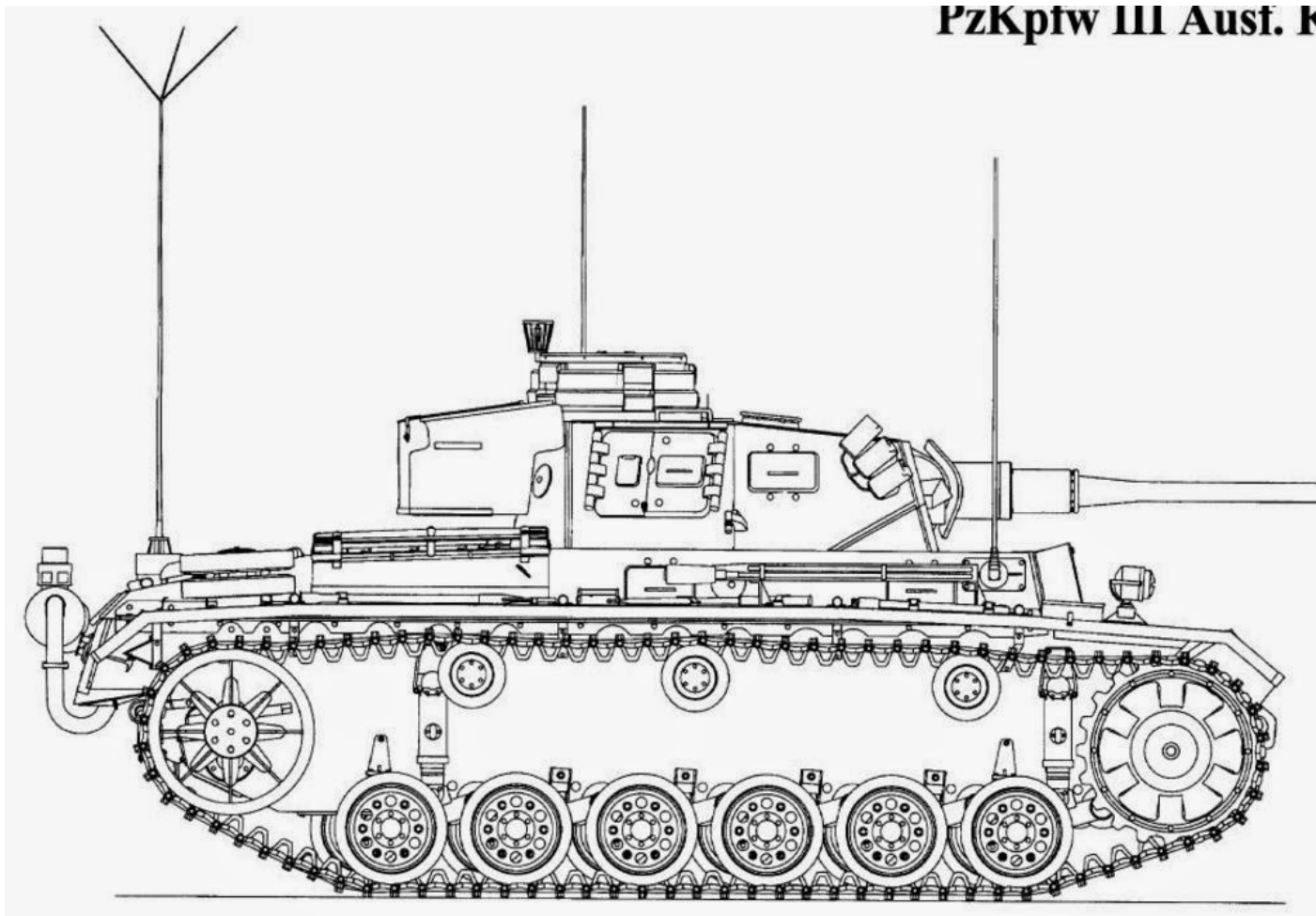
PzKpfw III AusF. N

Jednalo se o poslední verzi tanku PzKpfw III, vyráběnou od června 1942 do srpna 1943 na základě verzí L a M. Celkem bylo vyrobeno 663 kusů tanků verze N (Sd.Kfz. 141/2, 11/ZW) s čísly podvozku z číselného bloku 73 851-77 800. Při výrobě bylo použito 447 podvozků a věží určených původně pro verzi L a 213 podvozků a věží určených pro verzi M. Navíc bylo při opravách přestavěno na tuto verzi ještě 37 jiných tanků. Hlavním rozdílem oproti předchozím verzím bylo použití krátkohlavňového kanonu KwK 37 L/24 ráže 75 mm z tanku PzKpfw IV Ausf. F 1 se zásobou 64 granátů. Velitelská věžička s pancířem o síle 100 mm pocházela z tanku PzKpfw IV Ausf. G a v pozdějších sériích měla jednodílný průlez. Rovněž v pozdějších sériích byly používány jednodílné boční průlezy na věži. Všechny stroje byly upraveny pro montáž pancéřových zástěr (tzv. Schürzen). Tyto tanky byly používány hlavně jako ochrana těžkých tanků typu Tiger před pěchotou a dělostřelectvem.

Panzerbefehlswagen Ausf. K mit 5 cm KwK 39 L/60

PzKpfw III Aust. K

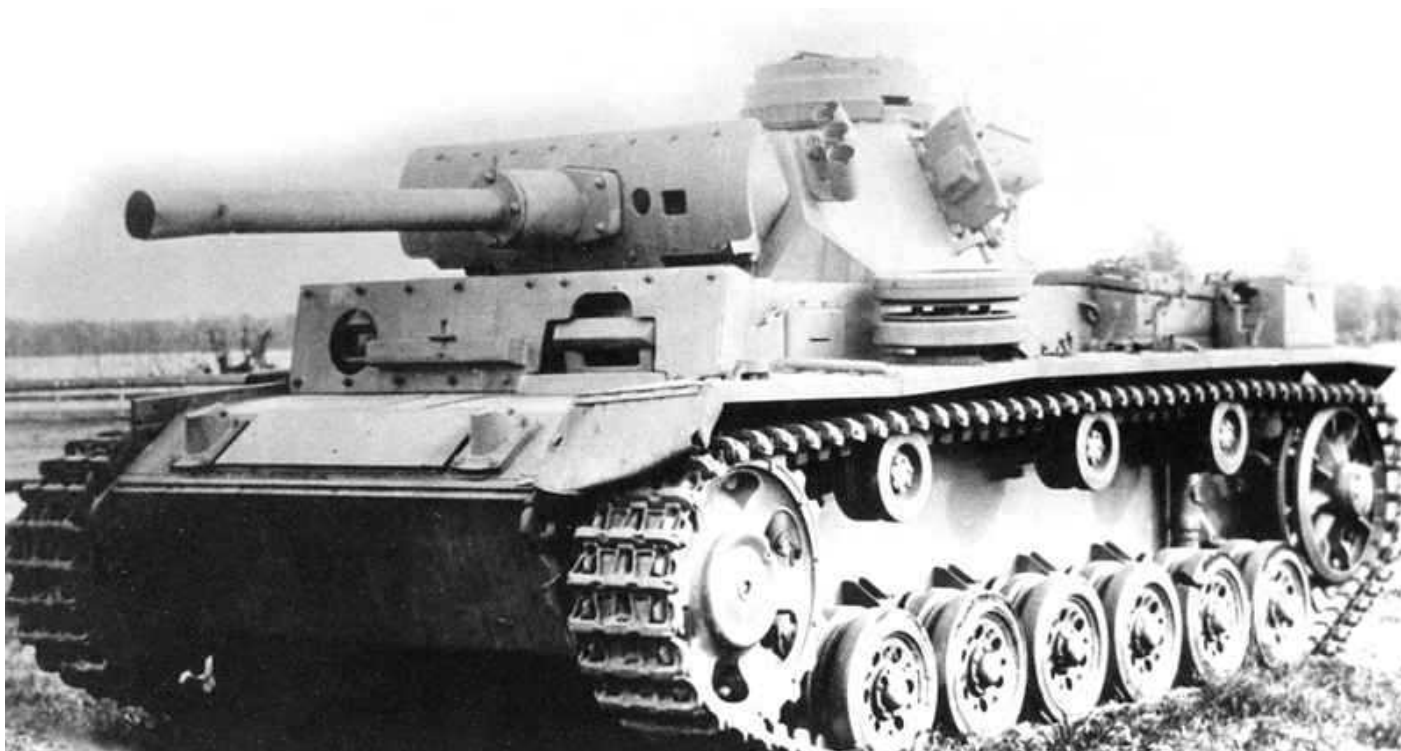
Byla to série 50 kusů velitelských tanků s čísly podvozků od 70 201 do 70 250, vyrobená mezi prosincem 1942 a únorem 1943. Byly podobné strojům verze M, ale měly odlišný štít kanonu a byl z nich odstraněn kulomet z korby. Zadýmovací granátomety byly zachovány a přidány byly pozorovací průzory v bocích věže. Skříň vzadu na věži pocházela z tanku PzKpfw IV. Zásoba munice byla zmenšena na 65 granátů. Tento tank se vyskytoval v obměnách Sd.Kfz. 267 a Sd.Kfz. 268.

Panzerbeobachtungswagen III

Od února 1943 do dubna 1944 bylo na Artillerie-Panzerbeobachtungswagen III přestavěno 262 tanků různých verzí s čísly podvozku z bloku 60401-78000 (Sd.Kfz. 143, ZW 38). Byly to pohyblivé obrněné pozorovatelny pro dělostřelectvo, ozbrojené kulometem umístěným centrálně ve věži. Vedle něho byla maketa kanonu. Vozidla byla vybavena radiostanicí FuG 8 a FuG 4 a periskopem TBF 2. Ty, které byly upraveny z verzí E a F, dostaly přídatný čelní pancíř o tloušťce 30 mm.

PzKpfw III (Flamm) AusF. M

Verze Flammpanzer (Sd.Kfz. 141/3) vyzbrojená 14 mm plamenometem byla určena speciálně pro boj ve městech. Rozhodnutí o výrobě takovéto verze padlo v říjnu roku 1942. K tomuto účelu předaly závody MIAG továrně Wegmann 100 tanků verze M bez výzbroje s čísly podvozku od 77 609 do 77 708. Od února do dubna

1943 byly všechny vyzbrojeny plamenometem, jehož trubice byla kryta rourou napodobující hlaveň kanonu. Uvnitř trupu byly dvě nádrže na hořlavinu o obsahu 1 000 l, umožňující 125 zášlehů na vzdálenost 50-55 m. Tlak poskytovalo čerpadlo poháněné motocyklovým motorem o výkonu 2,2 kW (3 HP). Osádka byla trojčlenná a další výzbroj tvořily dva kulomety MG 34 ráže 7,92 mm. Tank dostal přídatný čelní pancíř o tloušťce 30 mm, což zvýšilo jeho celkovou hmotnost na 23 000 kg.

Jiné verze

PzKpfw III Ausf H(U)

Tauchfähig neboli Tauchpanzer III (ponorný tank), byl stroj schopný překonávat vodní překážky jízdou po dně, projektovaný pro plánovanou invazi do Velké Británie. Byl dokonale utěsněn, výfuky byly opatřeny zpětnou záklopkou a motor byl chlazen okolní vodou. Přívod vzduchu zajišťovala hadice o délce 18 m a průměru 20 cm, připevněná k ocelovému stožáru a na hladině nesená plovákem. Pro případ, že by dovnitř pronikla voda, byl tank vybaven pumpou. Tank se mohl ponořit až na 20 minut do hloubky 15 m. Od června do října 1940 bylo takto upraveno 160 strojů verzí F, G a H a 8 velitelských vozidel verze E. V roce 1941 vznikla verze upravená k přeježdění řek. Vzduch byl do tanku přiváděn 3,5 m dlouhou trubicí, při pevněnou na velitelské věžičce. Tyto stroje byly nasazeny při překonávání řeky Bug na sovětské hranici v červnu 1941.

Pionierpanzerwagen III (Bergepanzer III)

Opravářský a vyprošťovací tank. Z vozidla byla odstraněna věž, zato bylo vybaveno navijákem a dřevěnou nákladní skříní. Takto bylo přestavěno 176 z 240 objednaných tanků. U jednoho ze strojů (74 104) byl použit naviják o tahu až 15 000 kg.

V roce 1941 byl nevelký počet strojů verzí L a M přestavěn na bezvěžové ženijní tanky. Převážely ženijní vybavení a mosty.

Z frontové linie stažené tanky starších verzí byly přestavěny na bezvěžové muniční transportéry. Některé tanky bez věží byly zase užívány jako dělostřelecké tahače.

Dva nebo tři tanky byly v letech 1942 a 1943 upraveny k jízdě po železničních kolejích jako drezíny. Byly vyzbrojeny 75mm kanonem a dvěma kulomety MG34 a pohybovaly se na voze poháněném motorem tanku. Mohly dosáhnout rychlosti až 100 km/h.

Minenraumpanzer III

Odminovávací tank. Byla to vlastně jen korba se speciálním zesíleným podvozkem, který měl vydržet i

výbuch miny. Nebyl vyráběn sériově. Spíše raritou byly koncem roku 1940 postavené dva tanky na experimentálním podvozku s šachovnicově uspořádanými koly a bez věží, které jezdily na dřevoplyn a byly používány k výuce jízdy v tankistické škole HJ v Gliwicích.

V letech 1937-1943 bylo vyrobeno celkem 6 001 tanků typu PzKpfw III, z toho

- 38 kusů v roce 1937
- 30 kusů v roce 1938
- 189 kusů v roce 1939
- 895 kusů v roce 1940
- 1 845 kusů v roce 1941
- 2 655 kusů v roce 1942
- 349 kusů v roce 1943

PzKpfw III ve službě a na frontě

V období před druhou světovou válkou patřily střední tanky PzKpfw III k nejlepším ve své kategorii a verze E byla tehdy patrně nejmodernějším bojovým vozidlem na světě. Na vzdory nepřilíš účinnému kanonu ráže 37 mm si tanky tento primát udržely i v první fázi války a použití 50mm kanonů jej ještě upevnilo. Ke zvratu této situace došlo, až když se na frontě objevily sovětské stroje T-34, přesto i pro ně zůstávaly verze vyzbrojené zejména kanonem ráže 50 mm KVK 39 L/60 ještě dlouho nebezpečnými protivníky. Do roku 1941 byl PzKpfw III v německé armádě považován za tank představující hlavní sílu obrněných jednotek. Teprve v roce 1943 převzal jeho úlohu větší PzKpfw IV a modernější PzKpfw V Panther. Na frontě však sloužily tanky PzKpfw III u tankových jednotek do podzimu 1944 a u pododdílů velení tankových jednotek ještě déle.

Tanky PzKpfw III používali rovněž Hitlerovi spojenci. Prvním státem, který je obdržel, bylo Maďarsko. V září 1942 tam bylo odesláno 10 strojů verze M. Nedlouho nato dostala 11 tanků verze N rumunská 1. obrněná divize Romania Mare. V roce 1943 zakoupilo 7 tanků verze N Slovensko, jehož armáda je používala hlavně jako cvičné, před přechodem na plánované PzKpfw IV. Většina jich ale byla zničena v průběhu Slovenského národního povstání v srpnu 1944. O koupi 56 kusů verzí L a M projevilo zájem i Turecko, neexistují však žádné doklady o tom, že by tam byl dodán byť jediný exemplář.

Kupodivu více než němečtí spojenci používali tanky PzKpfw III různých verzí jejich protivníci. V Africe ukořistěné stroje byly přidělovány hlavně do výcvikových středisek. Tímto způsobem získal například čtyři tanky verze J a dva nebo tři verze L v roce 1943 polský pluk Karpatských hulánů, který procházel výcvikem v Palestině.

Největším uživatelem ukořistěných tanků PzKpfw III byla ovšem Rudá armáda. První tank PzKpfw III byl údajně „získán“ již v roce 1939 na území Polska, druhý byl koupen následujícího roku. Porovnávací zkoušky tohoto vozidla, prováděné na polygonu Kubinka, sovětské vojenské velitele překvapily a měly značný vliv na další vývoj sovětských středních tanků. V průběhu bojů na východní frontě padlo do rukou Rusů několik set tanků PzKpfw III různých verzí zcela funkčních nebo vhodných k opravě. Byly používány prakticky až do konce války. Jejich osádky si na nich cenily kvalitního provedení a výbavy, přispívající nemalou měrou i k pohodlné jízdě. Například 213. tanková brigáda měla ke dni 10. listopadu 1943 ve svých řadách 4 kusy T-34, 35 kusů PzKpfw III a 11 kusů PzKpfw IV. Přibližně 300 podvozků ukořistěných „trojek“ bylo použito ke stavbě nových vozidel. Tímto způsobem bylo vyrobeno přibližně 200 samohybných děl SU-76i („i“ znamenalo inostrannaja - zahraniční) a jedna samohybná houfnice SG-122.

Německé PzKpfw III v boji

První zkouškou v podmínkách, které se blížily bojovým, byla účast nevelkého počtu tanků verzí A a B při anšlusu Rakouska (v březnu 1938) a obsazování Sudet (na podzim 1938). Podobná operace je čekala v březnu 1939 při okupaci zbytku druhé Československé republiky.

Skutečným bojovým křtem však prošly během bojů po napadení Polska, kterých se účastnilo 98 strojů verzí A až E a 20-25 strojů velitelské verze D1. Většina těchto tanků byla soustředěna v 1. tankové divizi a v 3. tankové divizi. Chybí podrobné informace o jejich nasazení, je známo jen to, že 8 z nich bylo nenávratně ztraceno.

Když byla 10. května 1940 zahájena německá ofenziva na Západě, bylo v první linii nasazeno 349 bojových tanků PzKpfw III a asi 39 tanků velitelských. Byly přiděleny hlavně ke čtyřem tankovým divizím. Dokázaly si relativně dobře poradit s francouzskými lehkými tanky Renault a Hotchkiss, zatímco střetům s dobře opancérovánými a lépe vyzbrojenými středními tanky Somua a Char B se spíše vyhýbaly. Jednou z významnějších operací s účastí těchto tanků bylo zastavení útoku francouzského 49. pluku generála Charlese De Gaulla 10. tankovou divizí. Po prolomení fronty na řekách Marne, Aisne a Somme se tanky PzKpfw III účastnily blokády přístavu Dunkerque a dne 10. června dorazily „trojky“ z 25. pluku 7. tankové divize jako první k Atlantskému oceánu. Po bojích ve Francii bylo rozhodnuto o zesílení pancíře a použití kanonu větší ráže.

Ani další bleskové tažení proti Jugoslávii a Řecku se bez těchto tanků nemohlo obejít. Kromě malého počtu britských pěchotních tanků Matylda II, které byly na sazeny v Řecku, zde nenašly rovnocenné protivníky, takže hlavní příčinou zničení či poškození tanků byly nehody nebo poruchy.

Ještě více než válka ve Francii prověřily kvality PzKpfw III boje v severní Africe. První obrněnou jednotkou nasazenou na této frontě byl 5. tankový pluk, disponující 120 tanky, mezi nimiž byly rovněž „trojky“. První větší akce těchto bojových vozidel však nedopadla úspěšně. Když 19. dubna 1941 vyrazily německé síly proti Tobruku, jely tanky PzKpfw III v první linii. Bránící se australská pěchota je propustila a začala střílet až na německé vojáky, kteří postupovali za nimi. Mezitím se „trojky“ dostaly do palby zakopaných britských tanků 1. královského tankového pluku a 7. královského tankového pluku a po ztrátě mnoha strojů byly nuceny ustoupit.

Dne 15. května 1941 byl v průsmyku Halfaya po dlouhou dobu zadržován útok 160 tanků PzKpfw III pouhými devíti britskými tanky typu Matylda II ze 4. královského tankového pluku. Britové ustoupili teprve po ztrátě šesti strojů. Německé projektily ráže 37 mm ani 50 mm nebyly schopny probít pancíř britských tanků, zato britské 40 mm kanony dokázaly úspěšně ničit německé „trojky“. Na vzdálenost 450-720 m, na kterou se odehrávala většina tankových soubojů, zajistily kanony pěchotnímu tanku Matylda II jednoznačnou převahu. Podobně tomu bylo 16. července, kdy 15. tanková divize ztratila v boji se 7. královským tankovým plukem 80 bojových vozidel.

Německá převaha v taktice a časem i ve výcviku byla záhy vyrovnána britskou početní přesilou. Během operace Crusader měli Britové již 756 tanků, kdežto státy Osy pouze 320. V lednu 1942 měla Panzerarmee Afrika 560 tanků, z toho 223 PzKpfw III s kanonem 50 mm L/42 a 19 s kanonem 50 mm L/60. Protivník měl 843 tanků, z toho 167 M3 Grant s kanonem ráže 75 mm. Přitom hlavní tíha bojů spočívala na „trojkách“, poněvadž typ PzKpfw IV s dlouhým kanonem ráže 75 mm se objevil teprve v srpnu 1942 v bitvě u Ghazaly. Síly Osy měly tehdy k dispozici 71 kusů PzKpfw III s kanonem L/60 a 93 kusů s kanonem L/42. Když byla 23. října zahájena druhá bitva u El-Alameinu, „trojky“ stále ještě tvořily páteř německých obrněných sil. Afrikakorps měl tehdy 278 (italských) lehkých tanků M13/40, 85 PzKpfw III s krátkohlavňovým kanonem L/42 a 30 s dlouhohlavňovým kanonem L/60, 8 PzKpfw IV s krátkohlavňovým kanonem 75 mm L/24 a 30 PzKpfw IV s dlouhohlavňovým kanonem 75 mm. Spojenci měli v první linii asi 1 000 tanků, z toho 170 M3 Grant/Lee a 252 M4 Sherman. Navzdory ztrátám mnoha britských tanků v bitvě u Tel el-Aqqaqiru byly německé jednotky zatlačeny na ústup. V posledních měsících války na území Tuniska používali Němci rovněž verzi N jako podpůrný tank Tigerů praporu těžkých tanků s PzAbt 501.

Hlavním dějištěm bojů, kterých se „trojky“ účastnily, byla ovšem východní fronta. V červnu 1941 disponovala německá armáda 5 675 tanky, z toho bylo 316 PzKpfw III s kanonem ráže 37 mm a 1 113 s kanonem ráže 50 mm. K útoku na Sovětský svaz bylo vyčleněno 269 PzKpfw III s 37mm kanonem a 707 PzKpfw III s 50mm kanonem. Bylo to sice jen asi 25 % všech tanků a samohybných děl, jenže až 70,5 % tanků střední kategorie. Protivník měl 25 932 tanků, z toho v příhraničních regionech 13 981. Neočekávaný útok za úsvitu společně s absolutní dezorganizací Rudé armády však umožnil rychlé prolomení fronty a bleskový postup na východ. Sověti se pokusili o protiútok u Dubna, kde došlo k velké tankové bitvě, která skončila vítězstvím Němců. Schopnější velení, kvalitnější výcvik a dokonale organizované spojení byly faktory, které anulovaly sovětskou početní převahu v technice. Nepomohly dokonce ani nejnovější tanky T-34 a KV, přestože stroje PzKpfw III značně převyšovaly ve výzbroji i opancéřování.

Do podzimu bojovaly „trojky“ převážně s lehkými tanky starších typů, jako byly T-26 či BT. Když nastaly mrazy, byla tato vozidla spolehlivá do -20 °C, při nižších teplotách již selhávala. Rovněž stále častěji se objevující stroje T-34 a těžké KV měly zásluhu na tom, že se německá převaha zmenšovala. Přesto v průběhu podzimních bojů u Charkova a ještě i v době letní ofenzivy roku 1942 směrem na Kavkaz tvořily tanky PzKpfw III základní výzbroj německých obrněných jednotek.

Také v bitvě u Stalingradu byl tank PzKpfw III „tažným koněm“ německé armády. Nicméně tanky tohoto typu měly stále vyšší ztráty, proto začaly být nahrazovány větším a lépe vyzbrojeným typem PzKpfw IV. Během bojů u Stalingradu a při ústupu z kavkazského směru se větší množství „trojek“ dostalo do rukou protivníka, který dokázal ocenit jejich přednosti.

V únoru 1943 měly „trojky“ značnou zásluhu na tom, že se podařilo zastavit sovětskou ofenzivu na Charkov. Německé tanky udeřily 20. února na křídlo Jihozápadního frontu generála Vatutina a podařilo se jim obklíčit část jeho vojsk. Po ztrátě 615 tanků, 400 děl a 23 000 mužů musely sovětské jednotky ustoupit. Následně byl po ztrátě 600 tanků, 500 děl a 40 000 mužů donucen ustoupit za řeku Doněc také Voroněžský front generála Filipa Golikova.

Poslední velkou operací, které se tanky PzKpfw III zúčastnily, byla bitva u Kurska v létě 1943, kde však

porážely sovětské T-34 pouze při střetech na menší vzdálenosti. Přesto byla ještě většina zbývajících „trojek“ v bojích, které pokračovaly do podzimu, plně využita, teprve potom zůstala v činné službě prakticky jen verze N, i když ojediněle byly jednotlivé zachovalé exempláře používány až do konce války.

Zdroj:

Amercom SA
internet